

QUÆSTIO LXVIII.

DE DONIS.

QUÆSTIO LXIX.

DE BEATITUDINIBUS.

QUÆSTIO LXX.

DE FRUCTIBUS SPIRITUS SANCTI.

Agit S. Thomas in his tribus quæstionibus de quibusdam specialibus virtutibus seu habitibus, quæ vocantur dona Spiritus sancti, eo quod per ipsa specialiter Spiritus sanctus se cordibus infundit, et ad speciales operationes nos dirigit, et ordinat. Et isti habitus habent suas operationes, quæ beatitudines dicuntur ex quadam appropinquatione ad æternam beatitudinem, quando sunt speciales, et excellentes operationes. Et aliquæ etiam operationes dicuntur fructus Spiritus, quia ex Spiritu sancto sic specialiter animam vivificante, et movente pullulant, et oriuntur.

De ipsis donis quæ sunt habitus, a quibus istæ operationes procedunt, tractat D. Thomas in quæstione LXVIII. Et duo ibi declarat. Primum, quod pertinet ad quidditatem, et divisionem, seu numerum donorum, in primis quatuor articulis: secundum, quod pertinet ad earum proprietates per alios quatuor. Ad quidditatem declarandam considerat D. Thomas genus, et differentiam, et finem ad quem ordinantur, et propter quem necessaria sunt. Et primo agit de differentia, ut ostendat se agere de specialibus donis, quæ differunt a virtutibus: secundo, de fine propter quem necessaria sunt, ut ostendat necessaria esse ad salutem: tertio, de genere, ostendens quod sunt habitus. Et denique agit de eorum divisione, et numero, quia septem sunt articulo quarto. Ad proprietates pertinet in donis id quod etiam in virtutibus, scilicet connexio eorum duratio post hanc vitam, inæqualitas, et diversa perfectio eorum, tum comparata inter se, tum comparata ad alias virtutes. Quod sint connexa ostendit articulo quinto: quod durent etiam post hanc vitam articulo sexto: quod quædam dona sint priora aliis, ostendit articulo septimo: quod ipsa sint potiora virtutibus moralibus, sed inferiora theologice, ostendit articulo octavo.

De beatitudinibus, quæ numerantur Matth. v, simul cum earum præmiis, quatuor tractat D. Thomas. Primum, quod istæ beatitudines differunt a donis, et virtutibus, sicut actus ab habitibus: secundum, quod præmia istis beatitudinibus assignata perfecte, et complete pertinent ad futuram vitam: inchoative vero etiam ad præsentem, ut in viris perfectis

invenitur: tertium, quod convenienter ponuntur octo beatitudines: quartum, quod convenienter assignantur earum præmia.

De fructibus Spiritus sancti agit quæstione LXX. Sunt enim duodecim fructus, quos enumerat Apostolus ad Galatas v. Et de his etiam quatuor docet. Primum, quod isti fructus sunt operationes in via Spiritus delectabiles, sicut fructus est ultimum quod nascitur ex arbore, et delectat: secundum, quod fructus differunt a beatitudinibus, sicut magis, et minus commune: beatitudines enim sunt fructus, quia oriuntur a donis Spiritus sancti, sed non omnes fructus sunt beatitudines, sed solum quæ sunt perfectæ operationes, et quasi appropinquantes beatitudini: tertium, quod fructus convenienter ab Apostolo enumerentur: quartum, quod fructus Spiritus contrariantur fructibus, seu operibus carnis.

DISPUTATIO XVIII.

DE DONIS SPIRITUS SANCTI.

ARTICULUS I.

Quid de istis donis Spiritus sancti tradat Scriptura et quomodo de illis loquatur?

I. De donis Spiritus sancti, de quibus hic agit D. Thomas, naturales philosophi, et ethnici nihil agnoverunt, sed solum ex divina revelatione nobis de illis constat. Et de eis sub nomine donorum, et spirituum Scriptura tractat, et numero septenario ea complectitur. Quare pro eorum explicatione aliqua oportet præmittere, quæ Scriptura de his specialibus donis tradit, ut deinceps majori luce ad ea, quæ scholastice de his donis tractari solent, possimus accedere.

II. Cum ergo ad formandum spirituales hominem, et in via Dei perfectum, omnia nos Scripturarum oracula instruant, et inducant, quia ut Apostolus inquit II ad Timoth. II: *Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum*

instructus: ideo maxime status iste spiritualis, et subtilis motio, et unctio Spiritus, qua intime se infundens erigit cor in sublime, et: *Spiritus ipse levat, et assumit hominem quasi manus Domini confortans*, Ezech. III, ex ipsa Scripturarum contextura et doctrina discernendus est, in ejus serenitate et luce: *Quasi in luce auroræ oriente sole, mane absque nubilus rutilat*, III Reg. XXIII, ejus radiis, splendore charitatis erigitur, et elevatur mens ad eruenda carnis blanditia, et abjicienda opera tenebrarum, ut in ista erectione ab ipso Spiritus sancti lumine quasi a magistro doceatur, juxta quod propheta dicit Isa. I: *Dominus erigit mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum*: et iterum I Joan. II: *Unctio ejus docet nos de omnibus, et verum est, et non est mendacium*.

III. Has ergo venas susurri ejus, et levitatem auræ intus spirantis in cor, solus cognoscere potest, qui experitur et gustat quoniam suavis est Dominus, quia hoc manna absconditum, et hoc nomen novum in calculo candido scriptum nemo scit, nisi qui accipit, ut dicitur Apocal. II. Et ideo difficile per laborem, et contentiosa disputationum certamina disquiri potest, quod solum ex connaturalitate quadam, et experientia divinorum paucissimis communicata dignosci potest. Ecce

enim calculus iste candidus, carbo ille est ignitus, quem ut dicitur, Isai. vi, unus de Seraphim volans habebat in manu sua, et forcipe tulerat de altari, quo videlicet inflammante, et igniente animam, non solum purgantur labia prophetæ (quod pertinet ad initium spiritualis vitæ, et viæ purgativæ) sed ulterius provehitur ad scribendum nomen novum, quando non solum illuminativam viam ingreditur secundum communem modum, et regulam virtutum, in quibus proficit: sed etiam nomen novum, id est, regulam novam, et obligationem novam accipit (nomen enim sæpius ipsam obligationem, seu munus designat) qua regulatur, et dirigitur, et docetur humana mens non solum stylo hominis, et modo quodam communis prudentiæ, sed etiam digito Dei, et excellentia motionis divinæ.

IV. Propter hoc, ut recte observat Cajetanus super caput iii Joannis, viam, et statum Spiritus, et spiritualis hominis designavit Christus Dominus in illis verbis, cum dixit: *Spiritus ubi vult spirat, et vocem ejus audis, et nescis unde veniat, aut quo vadat; sic est omnis, qui natus est ex Spiritu*. Ubi cum Christus Dominus, qui est veritas ipsa apertissime dicat sic esse omnem, qui natus est ex Spiritu, judicare debemus non alio meliori modo explicari posse statum Spiritus, et spiritualis hominis, qui per dona Spiritus sancti formatur, quam in illa comparatione præfatis verbis a Domino designata. In quibus tres conditiones spiritualis hominis designantur. Prima, pertinet ad interiorem dispositionem in illa clausula *Spiritus ubi vult spirat*: secunda, ad exteriorem communicationem, cum dicit: *Et vocem ejus audis*: tertia, ad occultam Dei motionem, et instinctum cujus certitudinem plene capere non possumus,

cum dicit: *Et nescis unde veniat, aut quo vadat*.

V. Et prima explicatur sic, quia dispositio interior per dona Spiritus sancti, et ad discernendum homines spirituales, ea est, ut homo valde liberum, voluntarium, et expeditum se sentiat in operando, sine obscuritatibus, sine impedimentis, sine ligaturis, quia ubi: *Spiritus Domini, ibi libertas*; funibus autem peccatorum unusquisque constringitur, et quasi compedes animæ suæ injicit: primum autem quod facit Spiritus ingrediens cor, est dirumpere vincula peccatorum, quibus homo ligatur, et vectes ferreos duri cordis confringere: et tunc sentit se homo quasi alleviatum a magno pondere, et agilem ad operandum; imo assumit pennas quasi columbæ, et volat, et requiescit in solitudine; nec enim est requies cordis, ubi non est volatus ad Deum, sicut Seraphim stabant, et volabant, Isai. vi. Ne ergo erraremus putantes natos ex Spiritu veluti furioso impetu quodam agi, sicut qui a malo spiritu possidentur, ideo primum quod Dominus in via Spiritus requirit est, quod ubi vult spirat, ad significandum quod nativitas ex Spiritu fert, non aufert libertatem electionis, multum enim periret de merito, si Spiritus non spirando, et ponderando inclinationem voluntatis, sed violentando determinaret, et operaretur in illa. Unde etiam Apostolus dicit: *Quod spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt*, hoc est, ut interpretatur D. Thomas quod quantum ad usum nuntiandi res propheticas, spiritus voluntati prophetarum subiecti sunt et non sicut in arreptitiis. Inde est quod dona Spiritus sancti per modum habituum nobis dantur, ut videlicet modo rationali, et voluntario moveamur ad ea opera ad quæ a Spiritu dirigimur. Et sic qui agun-

tur a Spiritu, non ut servi, sed ut liberi, ut volentes, et ut voluntarii moventur, et per principia sibi inhærentia, a Spiritu tamen derivata aguntur ad eas operationes, quæ in sua regulatione, et mensura modum humanum, et communem excedunt. Igitur interior dispositio spiritualis hominis est, liberum et voluntarium esse in via Spiritus: ac proinde qui non se expeditos, et voluntarios sentiunt in his, quæ sunt Spiritus, et in abstractione a commoditatibus, et deliciis, sed in eas facile dilabuntur, signum est nec agi, nec spirari a Spiritu sancto fortiter, et perfecte secundum ejus dona.

VI. Secunda conditio requisita ad spiritualem statum notatur in illis verbis: *Et vocem ejus audis*: ubi designavit Christus Dominus, ut inquit Cajetanus quod qui natus est ex Spiritu, seu a Spiritu motus, vocem ex Spiritu profert sensibilem: *Ex abundantia enim cordis os loquitur*. Nam in eo qui natus est ex Spiritu, si vere ex Spiritu est, omnes sensibiles, et exteriores actiones, præsertim sermones, et vox ex Spiritu procedunt, et Spiritum redolent et vix aliud, quam de Deo, vel in ordine ad Deum colloquuntur. Ex quo manifestum est, quod spiritualement hominem internum maxime manifestat externa compositio, et sensuum exteriorum gubernatio, præsertim vox, et locutio, juxta illud Jacobi iii: *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir; potest etiam freno circumducere totum corpus*. Ergo mortificatio in lingua, seu moderata locutio, præsertim si solum sit de rebus divinis, et ad Spiritum pertinentibus, maximum signum est interioris Spiritus dirigentis, et mensurantis. Cujus vero auditur quidem vox, sed non sonat Spiritum, libenter autem divertit ad delectabilia, et vana, ut ea audiat, vel loquatur, hic diminutus est Spiritu.

VII. Tertia conditio notatur in illis verbis: *Et nescis unde veniat, aut quo vadat*. In quo profunditas Spiritus designatur interius nos moventis, et dirigentis sine hoc quod ejus originem, processum, aut finem dignoscamus, sed tamen interiora omnia, et secreta rimatur: *Spiritus enim scrutatur omnia, etiam profunda Dei*, i ad Corinth. ii. Et ita, inquit Cajetanus, quamvis vocem, et opera videant hominis spiritualis, nesciunt tamen evidenti cognitione divinum principium unde venit, et divinum terminum quo vadat. In quo docemur non debere nos turbare, si in operibus nostris non semper nobis innotescit cujus spiritus sint, præsertim in operibus arduis, et extraordinariis, quia etsi multoties Spiritus interius moveat, et excitet nos, et instiget, non tamen scire usquequaque possumus unde veniat, aut quo vadat, id est, principium ejus, et finem, et sic lalet nos Spiritus Dei. Et multi qui vellent in omnibus operari cum summa securitate, et certitudine, retardantur sæpe ab his motionibus Spiritus sancti, ex angustia cordis, ideoque non sunt ita idonei ut moveantur ad magna, et ardua, nisi dilatetur cor, ita ut multum confidat de Deo et de ejus interiori assistentia.

VIII. Quod certe expressum omnino videmus in Isaia propheta, cum in capite xl, ad eos loquitur, qui ex quadam diffidentia cordis victi a pusillanimitate spiritus et tempestas, in quadam incertitudine trepidare, et coarctari videbantur. Et dicebat ad populum illum propheta: *Quare dicis Jacob, et loqueris Israel: Abscondita est via mea a Domino, et a Deo meo judicium meum transivit?* Ecce populus angustiat cordis ab incertitudine viæ suæ, quam putant esse absconditam a Deo, et nesciunt unde veniat, et quo vadat. Qui dilatari moventur magis

nitudine Dei, non in sua pusillanimitate hærere: *Numquid nescis, aut non audisti? Deus sempiternus Dominus, qui creavit terminos terræ non deficiet, neque laborabit, nec est investigatio sapientiæ ejus. Qui dat lasso virtutem, et his qui non sunt fortitudinem, et robur multiplicat. Deficient pueri, et laborabunt, et juvenes in infirmitate cadent* (quasi parum idonei, qui pueri sunt corde, et infirmantur in juventute ad sustinendam viam spiritus) *qui autem sperant in Domino* (ecce dilatatum cor ex confidentia) *mutabunt fortitudinem, assument pennas ut aquilæ* (non ut homines, modo humano operantes, sed ut aquilæ per dona Spiritus elevati) *current, et non laborabunt, ambulabunt, et non deficient*: ubi non absurde notandum pennas aquilæ promitti, non tamen dicitur quod volabunt, sed quod current, et ambulabunt, scilicet tamquam homines adhuc in terra viventes, acti tamen, et moti pennis aquilæ, quæ desuper descendit, quia dona Spiritus, etsi in terra exerceantur, et actionibus consuetis videantur fieri, tamen pennis aquilæ ducuntur, quæ superiorum spirituum, ac donorum communicatione moventur, et regulantur; et tantum differunt qui virtutibus ordinariis exercentur, ab his qui donis Spiritus sancti aguntur, quantum qui solis pedibus laborando ambulant, quasi proprio studio, et industria regulati; vel qui pennis aquilæ, superiori aura inflatis moventur, et currunt in via Dei, quasi sine ullo labore.

CUR DONA ISTA IN SCRIPTURA SPIRITUS, ET DONA APPELLENTUR?

IX. Invenimus in Scriptura vocari hæc dona, tum nomine spirituum, tum nomine donorum. No-

nine quidem spirituum, Isai. xi: *Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini*. Nominem autem donorum, Psal. lxxvii: *Ascendisti in altum, cepisti captivitatem, accepisti dona in hominibus*; vel ut Paulus ad Ephes. iv explicat, tractans ad litteram de gratia data secundum mensuram donationis Christi: *Ascendens, inquit, in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus*. Licet enim de omnibus supernaturalibus donis, sive sint virtutes, sive alii habitus, sive auxilia actualia, locus hic intelligi possit, tamen per antonomasiam de donis Spiritus sancti intelligitur, quæ plenius post ascensionem suam Ecclesiæ suæ largitus est Christus: quod singulariter indicari videtur in illo verbo: *Accepisti dona in hominibus*: Hoc enim proprie spectat ad hæc dona Spiritus sancti, in quibus ita Deus donat hominibus, et distribuit dona sua, quod per ea subicit sibi homines, et reddit bene mobiles a Spiritu suo, et ita cum reliqua dona homines accipiant a Deo, in istis donis etiam homines ipsos Deus accipit, et in ipsis hominibus captis, sibi que subjectis etiam dona sua iterum accipit, et sua facit, utique cum usura, et fœnore. Sunt ergo ista dona, munera quædam in quibus accipiuntur homines a Deo, et passive magis ad divina se habent, quam se moventes.

X. Convenit autem optime his perfectissimis habitibus, et nomen spiritus, et nomen doni. Primo quidem, quia hæc duo nomina Spiritui sancto conveniunt, scilicet esse spiritum, quatenus amore ipso spirativo, et ponderosa quadam inclinatione procedit: et esse donum, quatenus voluntas, et amor est communicativus sui, et sic primum do-

num amoris est ipsum cor amantis, quod amico intus apprehenso, et intus habitanti conjungitur, juxta quod dicit David i Paralip. xii: *Si pacifice venistis ad me ut auxiliemini mihi, cor meum jungatur vobis*. Igitur illa pignora, seu dona, quibus Spiritus specialissimo modo jungit cor suum cordi nostro, faciendo nos conjunctos sibi, et mobiles a se, vocantur spiritus, quia ex amore spirante, et ponderante in nos procedunt, et vocantur specialiter dona, quia per illa seipsum nobis donat, et in nobis est.

XI. Ut autem videamus quomodo ista dona specialiter procedant ex amore, et spiritu cordis Dei, et quomodo in nobis perficiant, et accendant ignem amoris, advertendum est ex D. Thoma super caput xi Isaïæ, quod dona ista dantur nobis ad perficiendum virtutes. Est autem, inquit doctor sanctus, duplex defectus virtutis, alter ex parte habentis, alter ex parte ipsius habitus. Ex parte habentis est defectus per accidens, scilicet ex indispositione subjecti participantis imperfecte talem habitum; et hic defectus tollitur per augmentum, et intensionem qua crescit virtus. Ex parte habitus est defectus aliquis intrinsecus, quatenus talis habitus habet imperfectionem aliquam annexam: sicut fides, verbi gratia, ex sua natura est imperfecta, quia ænigmatica, et obscura, et in ipsa caligat oculus, juxta quod dixit Salomon ii Paralipomen vi: *Dominus pollicitus est, ut habitaret in caligine*, id est, in fide, juxta illud Pauli: *Habitare Christum per fidem in cordibus vestris*: et iste defectus, inquit D. Thomas, tollitur per altiores habitum qui vocatur donum, quia quasi excedit modum communem operationis humanæ, et est donum intellectus, quod facit aliquo modo limpide, et clare penetrare convenientiam, et creduli-

tatem eorum, quæ sunt fidei, et discretionem eorum ab erroribus, et a sensibilibus.

XII. Itaque ista dona quasi poliunt, et deaurant, et splendere faciunt virtutes in his ad quæ per se non attingunt: sola enim et nuda fides in obscuritate nos relinquit; et ideo homines ordinario modo procedentes in contemplatione solius fidei, attædiantur, et non multum possunt perseverare, sed qui contemplativi sunt, et penetrare conantur mysteria fidei, oportet uti dono intellectus: qui autem non multum sunt intelligentes, et tamen dicunt se habere rationem, vel contemplationem in nuda fide, vix sciunt contemplationem habere, sed vagantur, vel dormiunt in contemplationibus suis, aut multum attædiantur, quia sola fides non contemplatur sed obscure assentitur, et potius videntur ei cœli (seu res cœlestes) occultari, quam aperiri: *Oculus Jacob*, dicit Moyses Deuteron. xxxiii, *in terra frumenti, et vini, cœlique caligabunt rore*. Dum enim oculus est in terra Ecclesiæ militantis, quæ proprie est terra frumenti, et vini, id est, pastus spiritualis in sacramentali velo frumenti, et vini nascentis, *cœli caligant rore*, quia occultantur nobis caligine fidei, et ita non possumus ex sola fide perfecte contemplari, sed ad summum tenui quodam rore perfundimur, et sic caligamus rore.

XIII. Necesse est ergo ne deficiamus, aliquantulum nobis aperiri hoc cœlum, et hoc facit Spiritus sanctus per donum intellectus, et sapientiæ, et scientiæ. In cujus signum in baptismo Christi, dicitur Matth. iii: *Confestim ascendit de aqua, et ecce cœli aperti sunt ei, et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam in ipsum*; quia videlicet anima purificata baptismo, in quo recipitur fides, hoc accipit a